

# تحلیل تطبیقی احساس امنیت در بین ساکنین مناطق شهری و روستایی در شهرستان ساری

تاریخ پذیرش: 1397/02/19

تاریخ دریافت: 1396/11/22

علیرضا باقری<sup>1</sup>

از صفحه 123 تا 144

## چکیده

**زمینه و هدف:** امنیت به عنوان پیش نیاز توسعه، برآیند مجموعه‌ای از تعاملات، تعاون و سازگاری بین اجزاء مختلف جامعه است. علاوه بر امنیت، موضوع احساس امنیت که به روان انسان‌ها مربوط است، جایگاه ویژه‌ای در بین مردم دارد. پژوهش حاضر با هدف مقایسه احساس امنیت در بین ساکنین مناطق شهری و روستایی در شهرستان ساری انجام شد.

**روش:** این پژوهش از نوع توصیفی-پیمایشی است که به روش میدانی اجراء گردید. جامعه آماری پژوهش مردم 15 تا 44 سال شهرستان ساری و روستاهای تحت پوشش می‌باشند که به روش تصادفی تعداد 390 نفر با استفاده از جدول کوکران به عنوان نمونه انتخاب گردیدند. ابزار مورد استفاده پرسشنامه محقق ساخته احساس امنیت، با 20 گویه می‌باشد. برای مطالعه پایایی پژوهش از روش آلفای کرونباخ و برای روایی نیز از روایی صوری و محتوایی استفاده شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار استنباطی استفاده شده است.

**یافته‌ها:** یافته‌ها نشان می‌دهد که تفاوت معناداری میان ساکنین مناطق شهری و روستایی از نظر چهار بُعد احساس امنیت (امنیت مالی، امنیت جمعی، امنیت جانی، امنیت فکری) وجود دارد.

**نتیجه‌گیری:** احساس امنیت فرایند روانی اجتماعی است که صرفاً بر افراد تحمیل نمی‌شود، بلکه بیشتر افراد جامعه بر اساس علایق، خواسته‌ها و توانمندی‌های شخصیتی و روانی خود در ایجاد و از بین بردن آن نقش دارند؛ لذا شناخت وضعیت احساس امنیت در جوامع روستایی و شهری بر اساس یافته‌های پژوهش می‌تواند به برنامه‌ریزی بهتر برای رشد و توسعه متوازن این جوامع کمک نماید.

**واژه‌های کلیدی:** احساس امنیت، امنیت اجتماعی، مناطق شهری، مناطق روستایی، شهرستان ساری.

## مقدمه

امنیت از مهم‌ترین و ضروری‌ترین نیازهای انسان‌ها و جوامع انسانی است و علی‌رغم پیشرفت در ابعاد مختلف، از اهمیت آن کاسته نشده، بلکه ابعاد گسترده‌ای را نیز در بر گرفته است (موسوی، 1393: 54). به طوری که انسان مدنی برای زندگی در جمع و دستیابی به مراتب بالای رشد، نیازمند امنیت و آرامش خاطری است که با رشدونمو جرایم و انحرافات اجتماعی زمینه‌های ناامنی و شکل‌گیری کجروی در سطح جامعه بیشترین دلهره را ایجاد می‌کند (ساروخانی و هاشم‌نژاد، 1390: 82). امنیت از نظر گیدنز،<sup>1</sup> مخاطرات به حداقل رسیده‌ای است که ضامن تعادل و اعتماد می‌شود. به علاوه امنیت مشمول فضای تجربی است که در یک فرایند جهانی با مجموعه‌ای از افراد ارتباط دارد (گیدنز، 1377: 44). از سوی دیگر، جامعه‌شناسان، به این مفهوم (امنیت)، گاه از منظر یک مفهوم تحلیلی می‌نگرند و گاه از ورای این مفهوم، حوزه مطالعاتی خاص را مدنظر قرار می‌دهند که در برگیرنده تلاش‌هایی در جهت تحلیل، تبیین و توضیح وضعیت‌هایی است که در چارچوب آن‌ها خط‌مشی‌های خود را طراحی می‌کنند. صرف نظر از دیدگاه‌های فوق، برقراری امنیت و نظم پایدار، تحکیم اقتدار و ثبات اجتماعی و از میان بردن هرگونه ترس و ارعاب از میان مردم، از مهم‌ترین اهداف سیاست‌های کلان امنیت است. یکی از مهم‌ترین مباحث در حوزه امنیت، احساس آرامش روانی مردم می‌باشد که از آن به عنوان امنیت روانی و یا احساس امنیت نام برده می‌شود. بر این اساس احساس امنیت نقش مهم و حیاتی در کاهش یا افزایش امنیت دارد و با توجه به اینکه «امنیت روانی» یا «احساس امنیت» متأثر از افکار عمومی است، پس بدین جهت می‌توانند به‌طور مستقیم در بی‌ثباتی یا ثبات امنیت جامعه، مؤثر باشند (باقری، 1391: 66). به همین دلیل است که همواره انسان‌ها در طول زندگی به دنبال آن بودند که حریم پیرامونی خود را بشناسند و برای خود از نظر ذهنی و عینی امنیت ایجاد کنند.

## بیان مسأله

امنیت از اساسی‌ترین نیازهای بشر است و قدمتی به اندازه عمر بشر دارد و دولت‌ها برای تأمین این نیاز اساسی، همواره امنیت را اولویت اول سیاست‌های خود قرار داده و برای

1- Giddense

کسب، حفظ و گسترش آن تلاش می‌کنند (یاوری بافقی، صالحی صدقیانی و هاشمی، 1389: 25). وجود امنیت در یک جامعه، به همان اندازه از اهمیت و حساسیت برخوردار است که «احساس امنیت» و «امنیت روانی» در آن جامعه برخوردار است. احساس امنیت فرآیندی روانی- اجتماعی است که صرفاً بر افراد تحمیل نمی‌شود، بلکه اکثر افراد جامعه براساس نیازها، علایق، خواسته‌ها و توانمندی‌های شخصیتی و روانی خود در ایجاد و از بین بردن آن نقش اساسی دارند (بیات، 1388: 32). چنانچه در جامعه امنیت روانی برقرار گردد، خلاقیت و استعداد های انسان در پرتو این امنیت شکوفا می‌شود و میل به رشد و تکامل و حصول به یک زندگی سالم در دل آن‌ها بارور می‌شود. با پیچیده‌تر شدن روابط اجتماعی در عصر مدرنیته و خارج شدن این روابط از حالت‌های ساده اولیه که بیشتر جنبه فیزیکی و محسوس داشته است، عوامل پنهان و غیرفیزیکی امنیت در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی اهمیت روزافزون می‌یابد. فقدان یا اختلال در امنیت، پیامد و بازتاب‌های نگران‌کننده و خطرناکی برای افراد و دولت‌ها به دنبال دارد.

در همین رابطه، دولت‌ها و نظام سیاسی، سالانه بودجه‌های هنگفتی را هزینه می‌کنند (ترابی و گودرزی، 1384: 265)، تا بتوانند امنیت پایداری برای آحاد مردم به ارمغان آورند. بررسی‌ها نشان می‌دهد که یکی از اصلی‌ترین دلایل مهاجرت از روستاها به شهرها، ارتقای کیفیت زندگی بوده و این مهاجرت‌ها به تراکم جمعیت در مناطق شهری منجر شده و زمینه بروز انواع ناهنجاری‌ها را فراهم می‌کند. بر اساس نظر اندیشمندان، مهاجران را می‌توان از عاملان بروز جرایم در شهرها برشمرد؛ این در حالی است که جرایم در جوامع روستایی به میزان خیلی کمتری رخ می‌دهد؛ به عبارتی، ساختار جوامع شهری زمینه را برای بروز جرایم در مناطق شهری مهیا می‌سازد. تراکم بالا، وجود خرده فرهنگ‌های مختلف، جدایی‌گزینی اکولوژیکی، پایین بودن سطح پیوندهای محله‌ای، بالا رفتن سن ازدواج و به تبع آن افزایش مجرد در شهرها و عواملی از این قبیل همه شرایط را برای بروز رفتارهای نابهنجار در شهرها فراهم می‌کند (زیاری و همکاران، 1392: 141)؛ در حالی که در جوامع توسعه‌یافته مهاجرت معکوس از مناطق شهری به مناطق روستایی شکل گرفته و در حال گسترش است. از جمله دلایل این رویداد می‌تواند پایین آمدن سطح آرامش روانی افراد در شهرها به دلیل ازدحام جمعیت

و عدم توجه شهروندان به نوع دوستی و کمک به همنوعان، کم‌رنگ بودن انسجام اجتماعی و ارتباط شهروندی باشد و این شرایط و بسیاری از وقایع دیگر امنیت شهروندان را در معرض خطر قرار می‌دهد؛ ماکس وبر در باب امنیت اجتماعی در شهرها معتقد است که هر قدر تعداد افراد وارد شده در کنش متقابل بیشتر شود، شناخت شهروندان از یکدیگر کمتر شده، فرایند کنترل اجتماعی غیررسمی و مردمی هر چه بیشتر ضعیف می‌شود و راه برای کجروی و بی‌نظمی و از بین رفتن امنیت بیشتر می‌گردد (شیخاوندی، 1373: 391). جورج زیمل<sup>1</sup> معتقد است با افزایش تراکم جمعیت در شهرها، شدت کنترل اجتماعی کاهش می‌یابد در نتیجه احساس تنهایی و گمنامی شهروندان بیشتر شده، فردیت آن‌ها مورد تهدید قرار می‌گیرد (ریترز،<sup>2</sup> 1373: 156). در حالی که در برخی از شهرهای ایران نیز مشکلات شهرنشینی روز به روز گسترده‌تر می‌شود، اما شیوه‌های مهاجرت معکوس به خوبی شکل نگرفت.

یکی از شهرهای کشور که در دو دهه اخیر شاهد رشد بی‌رویه شهرنشینی و مهاجرت از روستاها به شهر بوده‌ایم، شهرستان ساری می‌باشد که جمعیت شهرنشینی و حوزه جغرافیایی شهرستان ساری افزایش قابل توجهی یافته است و برخی از نقاط حاشیه‌ای شهر به محلی برای بروز جرایم و جولان مجرمین تبدیل شد و به نوعی بر آرامش عمومی مردم نیز اثر منفی گذاشت و از این حیث نگرانی‌هایی را به وجود آورد؛ از این رو مقایسه میزان احساس امنیت در میان مردم شهرها و روستاها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده و در شهرستان ساری نیز ضروری به نظر می‌رسد. با توجه به مباحث فوق، انجام پژوهش‌های مرتبط با احساس امنیت و ارتقاء آن به شیوه‌های علمی و متناسب با مکان‌ها و سکونتگاه‌های گوناگون از نیازهای اساسی کشور است؛ لذا پژوهش حاضر به دنبال تحلیل تطبیقی احساس امنیت در مناطق شهری و روستایی در شهرستان ساری می‌باشد.

1- George simmel

2- Reuters

## مبانی نظری پژوهش

امنیت اجتماعی به مفهوم فنی اولین بار در سال 1993 توسط اندیشمندی چون باری بوزان<sup>1</sup>، ویور<sup>2</sup> و لمیتر<sup>3</sup> به عنوان مکتب کپنهاک مطرح شد. هدف طرح این عبارت تهدیداتی بود که هویت گروه‌ها را در معرض خطر قرار داده بود. اعضای این مکتب معتقدند که زبان، تاریخ، فرهنگ و حتی نژاد و مرزهای سیاسی در تعیین هویت مهم هستند (نویدینا، 1388: 65). امنیت از ریشه لاتین *securus* به معنای لغوی رهایی از خطر، تهدید، آسیب، اضطراب، هراس، ترس، نگرانی یا وجود آرامش، اطمینان، آسایش، اعتماد، تأمین و ضامن است (ماندل، 1379: 44). نیاز به امنیت و رفتار امنیت‌جویانه، قدیمی‌ترین نیاز آدمی و انگیزه کنش او از حیاتی‌ترین اهداف اجتماعی انسانی در اشکال مختلف خانوادگی، قبیله‌ای، امپراتوری، حکومت و نظام جهانی بوده است (ویسی و محمدی‌نژاد، 1395: 109). در اندیشه فقهی محمد باقر (محقق) سبزواری، میان عدالت با امنیت و رفع بی‌ثباتی و ناامنی، تناسبی مستقیم برقرار است (اخوان کاظمی، 1386: 141). از نظر فارابی جامعه مدنی محصول تقسیم کار اجتماعی و تنها در جامعه ایمن و سرشار از امنیت و آبادی است که انسان به کمال و سعادت می‌رسد که در خور آن است دست می‌یابد، از دیدگاه فارابی، اگر نیاز فطری و دلیل عقلانی برای بقا و کمال موجب پیدایش اجتماع مدنی انسان شده است، عاملی که سبب تداوم حیات و قوام این اجتماع می‌گردد، اصل تعاون و همکاری و نه ستیز و استیلاگری است. به عبارت دیگر، تعاون برای بقای جامعه مدنی، برای بقا و کمال انسان‌هاست. بدیهی است محصول تعاون، امنیت و آرامش و محصول ستیزه، چیزی جز ناامنی و هرج‌ومرج نیست (فارابی، 1955: 96). مقوله امنیت به مثابه یک آرمان و واقعیت، به عنوان یکی از حقوق اساسی مردم مطرح است و در نهایت برآیند مجموعه‌ای از تعاملات و نیز تعاون و سازگاری بین اجزاء مختلف نظام اجتماعی است (الکیمیم و همکاران، 2013<sup>4</sup>: 124). بررسی‌ها نشان می‌دهد انسان همواره در تلاش برای تأمین امنیت در زندگی خود بوده است، یکی از انگیزه‌های اصلی تشکیل حکومت‌ها نیز تأمین امنیت می‌باشد؛ امنیت نخستین شرط

1- Barry Bvzan

2- Waiver

3- Lmyter

4- Alkimim

برای زندگی انسان و سکونت در یک مکان است. مرتن تعارض ساختاری در شهر را باعث افزایش بی‌نظمی و ناامنی می‌داند (رفیع‌پور، 1378: 239). ساترلند معتقد است هر چه شهروندان با تعداد بیشتر و متفاوت‌تری در کنش متقابل باشند احتمال بی‌نظمی و ناامنی افزایش می‌یابد (گیدنز، 1373: 142). از نظر دورکیم امنیت زمانی در جامعه وجود دارد که همبستگی اجتماعی یا وجدان اجتماعی وجود داشته باشد و افراد جامعه خود را مقید به رعایت حقوق دیگران می‌دانند. لازم به ذکر است، که دورکیم قواعد حقوقی را برای ایجاد همبستگی اجتماعی نیز ضروری دانسته است و کنترل‌های رسمی را شرط لازم و التزام‌های اخلاقی را شرط کافی برای انتظام اجتماعی می‌داند (نوبدینیا، 1383: 37-38). از طرفی، احساس امنیت با طرح مسائلی چون جامعه خطرپذیر، امنیت وجودی، امنیت ذهنی و رفاه اجتماعی پس از دهه 60 میلادی در قرن بیستم وارد مطالعات تجربی شد. احساس امنیت پیش‌نیاز پیشرفت و دستیابی بشر به نیازهای توسعه‌ای است. در تحلیل گیدنز در رابطه با مخاطره و رهایی از مخاطره و امنیت، امنیت وجودی یکی از صور مهم احساس امنیت تلقی می‌شود؛ این اصطلاح اطمینانی است که بیشتر اشخاص به تداوم هویت خود و دوام محیط‌های اجتماعی و مادی کنش در اطراف خود دارند. از این منظر، این امنیت پدیده‌ای عاطفی است (گیدنز، 1388: 148). احساس امنیت در واقع احساس مصونیت فرد در برابر تهدیدهایی است که از جانب کنشگران دولتی یا غیردولتی جان، مال، فکر و توانایی افراد را برای شرکت در اجتماعات دلخواه و یا حفظ این اجتماعات تهدید می‌کنند (طاهری، 1391: 25). احساس امنیت به احساس روانی شهروندان از عوامل تهدیدکننده جرم برمی‌گردد و ممکن است میزان احساس ناامنی فرد با واقعیت خارجی میزان عوامل تهدیدکننده مطابقت نداشته باشد یا برعکس، متناسب با میزان و اثر عوامل تهدیدکننده، میزان احساس ناامنی فرد نیز در نوسان باشد. بنابراین در جامعه‌ای که امنیت وجود دارد، ضرورتاً احساس امنیت ممکن است وجود نداشته باشد، چرا که احساس امنیت از عواملی مانند ذهنیت مردم از جامعه مورد مطالعه نشأت می‌گیرد (عبداله‌ب، 2012: 64).

### نظریه‌های احساس امنیت

مولار در باب امنیت اجتماعی با الهام از نظرات بوزان و ویور، اشکال ناامنی را مطرح کرده است و آن‌ها را از باب هدف مرجع امنیت (یعنی امنیت برای چه کسی؟) و نوع

تهدیدات (خطرات و آسیب‌هایی که مبارزه با آن‌ها، هدف امنیت به حساب می‌آید) از یکدیگر متمایز کرده است؛ وی بحث خود را درباب امنیت اجتماعی با شرح اشکال متفاوت امنیت آغاز می‌کند. و معتقد است امنیت در سه شکل ملی، اجتماعی و انسانی وجود دارد. به عقیده مولار امنیت اجتماعی به عنوان موضوع هویت ایمن برای گروه‌های اجتماعی مانند: ملت‌ها، گروه‌های قومی و مذهبی به شمار می‌آید.

همچنین مولار معتقد است امنیت اجتماعی به بقای گروه‌های اجتماعی توجه دارد که به جهت اشتراک اعضای آن در اندیشه، احساس و اعمال، کلیت یکپارچه‌ای را تشکیل می‌دهند که از آن به عنوان هویت یاد می‌شود (نویدنیا، 1382: 61).

ویور امنیت اجتماعی را توانایی جامعه برای حفظ ویژگی‌های اساسی‌اش تحت شرایط تهدیدات واقعی و محتمل تعریف می‌کند. وی بر ارتباط نزدیک میان هویت، جامعه و امنیت تأکید دارد و خاطرنشان می‌کند که جامعه امنیت هویتش را جستجو می‌کند. به طوری که باید قادر به حل اختلالات هویتی باشد و اعضای آن نمی‌توانند نسبت به چیزهایی که هویتشان را تهدید می‌کند احساس مسئولیت نداشته باشند و آن‌ها را تنها به دولت واگذار نمایند. ویور معتقد است تئوری امنیت اجتماعی بر هویت‌های جمعی در مقیاس بزرگ مانند هویت‌های مذهبی و هویت‌های قومی متمرکز است که کارایی و وظایفی مستقل از دولت دارند. ویور هویت را به عنوان مفهوم صریح امنیت اجتماعی قلمداد نموده و می‌گوید زمانی امنیت اجتماعی مطرح می‌شود که جامعه تهدیداتی نسبت به هویتش احساس کند (نویدنیا، 1382: 64).

بوزان و ویور با الهام از عقاید جان لاک به تحلیل ابعاد امنیت پرداخته‌اند. بوزان در جمله‌ای از جان لاک نقل می‌کند: هدف اصلی انسان‌ها از این که خود را در اختیار دولت قرار می‌دهند، حفظ دارایی آن‌هاست؛ منظور از دارایی در اینجا «حیات» (امنیت جانی و جمعی)، «آزادی» (امنیت فکری) و مایملک (امنیت مالی) است که در حالت عادی فاقد امنیت هستند (بوزان، 2000: 54). در مطالعات مختلف احساس امنیت دارای چهار بُعد می‌باشد: احساس امنیت جانی، احساس امنیت اقتصادی (فردی و عمومی)، احساس امنیت ناموسی و احساس امنیت اجتماعی (دلاور و جهان‌تاب، 1390: 80). جمالی و شایگان در مطالعه خود برای ارزیابی احساس امنیت از سه شاخص احساس امنیت جانی، احساس امنیت مالی و احساس امنیت عاطفی استفاده کردند (جمالی و

شایگان، 1390: 104). همچنین حسنونند برای سنجش احساس امنیت از سه شاخص احساس امنیت مالی، جانی و اجتماعی استفاده نمود (حسونند، 1390: 70). علاوه بر دیدگاه‌های فوق، چهار بُعد احساس امنیت عبارتند از: امنیت مالی، امنیت جانی و بهداشتی، امنیت جمعی و گروهی و امنیت فکری (چلبی، 1385: 76). احساس امنیت مالی به احساس فرد برای برخورداری شدن از توانایی مالی در مقابل حوادث و جرایم مالی چون سرقت، ارتشاء و غیره است. احساس امنیت جانی عبارت است احساس فرد برای حفاظت از زندگی و سلامت در مقابله با تهدیدات بیرونی که وجوه کیفیت سلامت را به خطر می‌اندازد (شیخی و همکاران، 1390: 45). احساس امنیت جمعی به احساس فرد برای گردش آزادانه در خیابان‌ها، پارک‌ها و مجالس عمومی اشاره دارد؛ به گونه‌ای که از سوی افراد و یا دیگر گروه‌های اجتماعی مورد تهدید و تعرض قرار نگیرد. در نهایت احساس امنیت فکری به برخورداری فرد یا افراد از آرامش روانی در برابر انواع ناملایمات و ناسازگاری‌های زندگی روزمره و آینده پیش‌رو اشاره می‌نماید. گرچه وجود جرایم و یا ناامنی‌های اجتماعی به معنی عدم وجود احساس امنیت نمی‌باشد، اما در مواقع خاص وقوع برخی جرایم پرخطر نگرانی‌هایی را برای مردم به همراه دارد. بررسی‌ها نشان می‌دهد مطالعات متعددی در زمینه احساس امنیت انجام شده است. عمده مطالعات انجام شده بیشتر از نظر جغرافیایی در شهرها و بر اساس جنسیت نیز بر روی زنان صورت گرفت اما مطالعات قابل توجهی در زمینه احساس امنیت در مناطق روستایی انجام نشد که در ادامه به برخی از آن‌ها اشاره می‌گردد.

### پیشینه پژوهش

مسعودنیا و همکاران (1395) در مطالعه‌ای به مقایسه امنیت روانی در بین جوانان شاغل و بیکار شهر رشت پرداختند؛ در این پژوهش با نمونه 385 نفر که به شیوه علی-مقایسه‌ای انجام شد، نتایج نشان داد که تفاوت معناداری میان جوانان شاغل و بیکار از نظر 10 بُعد امنیت روانی (امنیت اجتماعی، ناایمنی شخصی، اعتماد به نفس، مطابقت با دیگران، ترس از آینده، احساس امنیت، علاقه اجتماعی، احساس تحقیر و تنهایی) جوانان وجود دارد.



دربان آستانه و همکاران (1392) در مطالعه‌ای به تحلیل فضایی و پهنه‌بندی احساس امنیت روستاییان شهرستان شیروان و چرداول پرداختند؛ نتایج تجزیه وریانس یک طرفه نشان داد اختلاف معناداری بین دهستان‌های شهرستان وجود دارد. نتایج تحلیل فضایی نیز حاکی از وجود طبقات خوشه‌ای و متفاوت در پهنه شهرستان می‌باشد به نحوی که نواحی شمال شرقی و جنوب غربی و غرب شهرستان، کمترین احساس امنیت و نواحی مرکزی بیشترین احساس امنیت را دارند؛ همچنین نتایج تحلیل همبستگی نیز حاکی از اهمیت متغیرهایی مانند برخورداری و عملکرد پاسگاه پلیس، شاخص برخورداری، سرمایه اجتماعی، تهیه و اجرای طرح هادی، کیفیت روشنایی معابر، جمعیت روستا، فاصله روستا از جاده‌های اصلی، عملکرد رسانه‌ها و تجهیزات ارتباط روستایی بر احساس امنیت روستاییان می‌باشد.

دلاور و همکاران (1392) در مطالعه‌ای با عنوان ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس احساس امنیت تهران با استفاده از تحلیل عاملی اقدام به شناسایی گویه‌های سنجش مقیاس احساس امنیت در تهران نمودند. نتایج تحقیق نشان داد پنج عامل احساس امنیت جانی، امنیت نوامیس، امنیت اقتصاد فردی، امنیت اقتصاد عمومی و احساس امنیت اجتماعی مهم‌ترین ابعاد احساس امنیت می‌باشند.

زیاری و همکاران (1392) در مطالعه‌ای به تحلیل تطبیقی احساس امنیت در فضاهای شهری و روستایی در شهرستان کوهدشت پرداختند؛ نتایج نشان داد که از نظر احساس امنیت عمومی تفاوت معناداری بین نقاط شهری و روستایی وجود ندارد. ولی از نظر ترس از فضاهای شهری و روستایی تفاوت بین شهر و روستا معنی‌دار است. همچنین نتایج حاکی از آن است که با حرکت از فضاهای خصوصی به سمت فضاهای عمومی، بر میزان ترس مردم افزوده می‌شود؛ و این موضوع در روستاها بیشتر از شهرها است.

نبوی و همکاران (1389) در مطالعه‌ای در شهر اهواز، امنیت اجتماعی افراد را در سه بُعد امنیت جانی، مالی و سیاسی مورد بررسی قرار دادند؛ نتایج تحقیق نشان داد که ساکنین، در امنیت مالی از کمترین میزان احساس امنیت برخوردارند. پس از آن، کمترین میزان، مربوط به امنیت سیاسی افراد است و بیشترین میزان احساس امنیت افراد، مربوط به امنیت جانی آن‌ها می‌باشد. یافته‌های تحقیق نشان داد از یک سو گرایش به مشارکت در تأمین امنیت بر احساس امنیت اجتماعی افراد تأثیر بسزایی دارد،

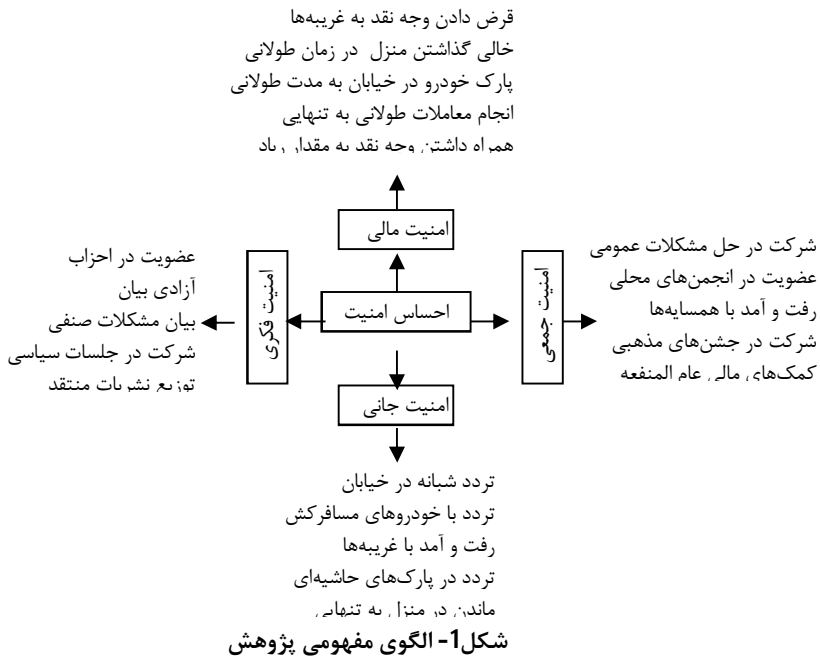
و از سوی دیگر پایین بودن احساس محرومیت نسبی عاملی است که فرد را بیشتر به طرف مشارکت در تأمین امنیت سوق می‌دهد.

کاراکوس و همکاران (2010) در ترکیه، سعی در تبیین عوامل مؤثر بر احساس امنیت شهروندان نمودند. جامعه آماری تحقیق 1113 نفر از شهروندان شهری و روستایی ترکیه بود که به صورت تصادفی انتخاب شد. نتایج تحقیق نشان داد بین احساس امنیت و متغیرهای سن، تحصیلات، مالکیت خانه، رضایت از همسایگان، اجرای قانون ارتباط مثبت و با متغیرهای جنسیت، درآمد، قربانی جرم بودن، سکونت در شهر ارتباط منفی مشاهده شد.

لیتل و همکاران (2005) به بررسی احساس امنیت زنان در چهار روستا در کشورهای انگلستان و نیوزیلند پرداختند. پاسخ‌گویان در سه مکان زنان خانه‌دار (در خانه)، زنان حاضر در فضای عمومی و زنان شاغل (محل کار) مورد مطالعه قرار گرفتند. نتایج این مطالعه نشان داد در طراحی فضای عمومی باید به امنیت کالبدی، دوستانه بودن فضا و کالبد توجه بیشتر شود تا زنان روستایی در چنین کالبدی احساس امنیت نمایند.

### مدل مفهومی

از آنجایی که هر پژوهش میدانی و پیمایشی نیازمند نقشه ذهنی و مدل مفهومی است که در قالب ابزار تحلیلی مناسب، متغیرها و روابط بین آنها ترسیم شده باشند، برای پژوهش حاضر نیز با استفاده از مبانی نظری و مطالعات اسنادی فوق، مدل مفهومی ذیل پیشنهاد می‌گردد.



### فرضیه‌های پژوهش

فرضیه اصلی: بین ساکنین مناطق شهری و روستایی در شهرستان ساری از نظر میزان احساس امنیت تفاوت معناداری وجود دارد.

### فرضیه‌های فرعی

- بین ساکنین مناطق شهری و روستایی در شهرستان ساری از نظر میزان احساس امنیت مالی تفاوت معناداری وجود دارد.
- بین ساکنین مناطق شهری و روستایی در شهرستان ساری از نظر میزان احساس امنیت جمعی تفاوت معناداری وجود دارد.
- بین ساکنین مناطق شهری و روستایی در شهرستان ساری از نظر میزان احساس امنیت جانی تفاوت معناداری وجود دارد.

- بین ساکنین مناطق شهری و روستایی در شهرستان ساری از نظر میزان احساس امنیت فکری تفاوت معناداری وجود دارد.

### روش‌شناسی پژوهش

در این پژوهش، روش توصیفی - تحلیلی با تأکید بر روش مقایسه‌ای برای سنجش احساس امنیت به کار رفته است. جمع‌آوری اطلاعات نیز به شیوه کتابخانه‌ای و اسنادی بوده و سنجش و ارزیابی نتایج با شیوه پژوهش میدانی صورت گرفته است. در پژوهش حاضر 3 نقطه شهری در شهرستان ساری و 8 نقطه روستایی در روستاهای تحت پوشش به روش تصادفی به عنوان نمونه انتخاب شدند. لذا تلاش گردید نمونه‌های روستاها از نظر جغرافیایی، سبک زندگی و آداب و رسوم و سایر مؤلفه‌های فرهنگی- اجتماعی تا حد امکان متنوع باشد. در پژوهش حاضر افراد 15 تا 44 ساله شهرستان ساری به عنوان جامعه آماری انتخاب و براساس فرمول کوکران تعداد 390 نفر به عنوان نمونه انتخاب گردیدند ولی به منظور کاهش خطا این میزان به 400 نفر افزایش یافت. از این‌رو از مجموع 400 پرسشنامه، به نسبت جمعیت نقاط شهری و روستایی شهرستان ساری، 47 درصد (185 پرسشنامه) در نقاط شهری و 53 درصد (215 پرسشنامه) در نقاط روستایی توزیع گردید. به منظور اطمینان از اعتبار پرسشنامه از پژوهش‌های پیشین کمک گرفته شد و اصلاحات نهایی در پرسشنامه‌ها اعمال گردید. برای تعیین پایایی پژوهش از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. در واقع آلفای کرونباخ نشان از انسجام درونی و همساز بودن داخلی گویه‌ها دارد. در این پژوهش ضریب آلفای کرونباخ برای گویه‌های مورد بررسی  $0/86$  به دست آمده، که در سطح مناسبی است. داده‌های جمع‌آوری شده با کمک نرم‌افزار SPSS در سطح آمار توصیفی و استنباطی تحلیل گردیدند. برای تجزیه و تحلیل متغیرها از آزمون یو من ویتنی و برای متغیرهای فاصله‌ای از آزمون T مستقل استفاده شد.

## یافته‌های پژوهش

### یافته‌های توصیفی

بر اساس یافته‌های پژوهش از نظر جنسیت مردان با 204 نفر (52/4 درصد) و از نظر وضع تأهل متأهلین با 257 نفر (65/9 درصد) بیشترین آزمون شوندگان را به خود اختصاص داده‌اند. در میان پاسخگویان از نظر تحصیلات، بیشترین آزمون شوندگان دارای مدرک لیسانس با 188 نفر (48/2 درصد) و کمترین آن دارای مدرک فوق دیپلم و پایین‌تر با 50 نفر (13 درصد) می‌باشند.

جدول 1- توزیع درصدی ویژگی‌های پاسخگویان

جنس	درصد	وضع تأهل	درصد	تحصیلات	درصد
مرد	52/4	مجرد	34/1	فوق دیپلم و پایین‌تر	13
				لیسانس	48/2
زن	47/6	متأهل	65/9	فوق لیسانس	23/4
				دکتری	15/4

بر اساس اطلاعات جدول ذیل، احساس امنیت مالی در روستاها بیشتر از ساکنین مناطق شهری می‌باشد؛ در واقع 9/7 درصد از پاسخگویان مناطق شهری احساس امنیت مالی خیلی زیاد، 11/8 درصد احساس امنیت مالی زیاد و 23/6 درصد احساس امنیت مالی متوسط دارند. در حالی که در مناطق روستایی این آمار به ترتیب، 15/6 درصد، 20/5 درصد و 36/9 درصد را نشان می‌دهد.

با توجه به اطلاعات جدول ذیل، احساس امنیت جمعی در روستاها بیشتر از ساکنین مناطق شهری می‌باشد؛ در واقع 10/8 درصد از پاسخگویان مناطق شهری احساس امنیت جمعی خیلی زیاد، 12/5 درصد احساس امنیت جمعی زیاد و 21/8 درصد احساس امنیت جمعی متوسط دارند. در حالی که در مناطق روستایی این آمار به ترتیب، 11/8 درصد، 24/4 درصد و 35/8 درصد را نشان می‌دهد.

اطلاعات جدول ذیل نشان می‌دهد، احساس امنیت جانی در روستاها بیشتر از ساکنین مناطق شهری می‌باشد؛ در واقع 6/9 درصد از پاسخگویان مناطق شهری احساس امنیت جانی خیلی زیاد، 9/8 درصد احساس امنیت جانی زیاد و 25/4 درصد

احساس امنیت جانی متوسط دارند. در حالی که در مناطق روستایی این آمار به ترتیب، 17/6 درصد، 23/5 درصد و 31/9 درصد را نشان می‌دهد.

بر اساس اطلاعات جدول ذیل، احساس امنیت فکری در روستاها بیشتر از ساکنین مناطق شهری می‌باشد؛ در واقع 8/7 درصد از پاسخگویان مناطق شهری احساس امنیت فکری خیلی زیاد، 10/8 درصد احساس امنیت فکری زیاد و 24/6 درصد احساس امنیت فکری متوسط دارند. در حالی که در مناطق روستایی این آمار به ترتیب، 18/6 درصد، 19/5 درصد و 34/9 درصد را نشان می‌دهد.

جدول 2- توزیع فراوانی ابعاد احساس امنیت

مناطق	مالی		جمعی		جانی		فکری	
	مقدار	درصد	مقدار	درصد	مقدار	درصد	مقدار	درصد
شهر	خ زیاد	9/7	خ زیاد	10/8	خ زیاد	6/9	خ زیاد	8/7
	زیاد	11/8	زیاد	12/5	زیاد	9/8	زیاد	10/8
	متوسط	23/6	متوسط	21/8	متوسط	25/4	متوسط	24/6
	کم	26/5	کم	28/3	کم	27/4	کم	29/5
	خ کم	28/4	خ کم	26/6	خ کم	30/5	خ کم	26/4
	خ زیاد	15/6	خ زیاد	11/8	خ زیاد	17/6	خ زیاد	18/6
روستا	زیاد	20/5	زیاد	24/4	زیاد	23/5	زیاد	19/5
	متوسط	36/9	متوسط	35/8	متوسط	31/9	متوسط	34/9
	کم	15/8	کم	14/6	کم	11/8	کم	13/8
	خ کم	11/2	خ کم	13/4	خ کم	15/2	خ کم	13/2

### میزان احساس امنیت به تفکیک شهر و روستا

با توجه به داده‌های استخراج شده که در جدول ذیل به نمایش گذاشته شد، میزان احساس امنیت مالی در بین ساکنین مناطق روستاها (23/3 درصد) بوده که نسبت به مناطق شهری (26/9 درصد) تا حدودی از وضعیت نامناسب‌تری برخوردار است. بر اساس بررسی‌های به عمل آمده در مناطق روستایی، وضعیت درآمد عمومی و معیشتی مردم و پاسخگویان مناسب نبوده و از این حیث احساس نگرانی می‌کردند؛ اما در بین ساکنین مناطق شهری به دلیل درآمد نسبی احساس آرامش بیشتری وجود داشت.

همچنین بر اساس اطلاعات جدول ذیل، احساس امنیت جمعی در بین ساکنین مناطق روستایی (26/2 درصد) بوده که نسبت به مناطق شهری (25/8 درصد) از وضعیت مطلوب‌تری برخوردار بود که با توجه به بافت جمعیت روستایی و گستره ارتباط بین خانواده‌ها و بستگان سببی و نسبی فعالیت‌های جمعی مردم بیشتر بوده است.

در خصوص متغیر سوم، جدول ذیل نشان می‌دهد ساکنین مناطق روستایی (38/6 درصد) نسبت به مناطق شهری (35/7 درصد) از احساس امنیت جانی بیشتری برخوردارند و به نظر می‌رسد شناخت افراد و خانواده‌ها نسبت به یکدیگر و ارتباط روزمره بین آنان میزان اعتماد بین خانواده‌ها را افزایش داده است؛ لذا در تنهایی و یا شب‌ها احساس ترس نمی‌کنند.

همچنین اطلاعات جدول ذیل بیان می‌دارد، احساس امنیت فکری در بین ساکنین مناطق روستایی (11/9 درصد) بوده که نسبت به مناطق شهری (11/6 درصد) تغییر محسوسی دارد و تا حدودی مردم روستاها احساس امنیت بهتری دارند.

جدول 3- میزان احساس امنیت به تفکیک شهر و روستا

درصد		ابعاد احساس امنیت
روستایی	شهری	
23/3	26/9	احساس امنیت مالی
26/2	25/8	احساس امنیت جمعی
38/6	35/7	احساس امنیت جانی
11/9	11/6	احساس امنیت فکری

### یافته‌های استنباطی

برای بررسی معناداری میزان احساس امنیت در میان ساکنین مناطق شهری و روستایی، به بررسی و آزمون هر کدام از متغیرهای احساس امنیت پرداخته شد؛ در این آزمون گویه‌ها بر اساس طیف لیکرت تنظیم گردید و چون دو جامعه مورد مطالعه از نوع مستقل می‌باشند از آزمون یو من ویتنی استفاده گردید که نتایج آزمون نشان‌دهنده معنادار بودن میزان احساس امنیت در بین ساکنین مناطق شهری و روستایی است؛ و این تفاوت با اطمینان 95 درصد معنادار است؛ به عبارتی دیگر، ساکنین مناطق روستایی نسبت به مناطق شهری از احساس امنیت بیشتری برخوردار هستند.

جدول 4- آزمون تفاوت در متغیرهای احساس امنیت

امنیت فکری	امنیت جانی	امنیت جمعی	امنیت مالی	آزمون تفاوتها
18572/5	17870/5	16364/5	17835	یو مان ویتنی
34630/5	33840/5	37601/5	36852	ویلکینسون
-1/465	-3/473	-1/272	-3/027	Z
0/000	0/000	0/000	0/000	آزمون دو طرفه

بر اساس فرضیه‌های پژوهش که به دنبال بررسی تفاوت میزان احساس امنیت مالی، جمعی، جانی و فکری میان ساکنین مناطق شهری و روستایی در شهرستان ساری می‌باشد، پس از اجرای آزمون یو من ویتنی، از آزمون T مستقل استفاده گردید که نتایج آزمون نشان می‌دهد میزان احساس امنیت در بین ساکنین مناطق شهری و روستایی در هر یک از متغیرهای فوق تفاوت معناداری دارد.

جدول 5- آزمون تفاوت میانگین متغیرهای احساس امنیت

سطح معنی‌داری	درجه آزادی	T	آزمون یکنواختی واریانس‌ها	انحراف معیار	میانگین	جامعه نمونه	متغیر
0/000	390	3/038	0/102	1/92	6/62	شهر	احساس
				1/81	8/68	روستا	امنیت مالی
0/000	390	3/022	0/104	1/78	7/53	شهر	احساس
				1/72	8/63	روستا	امنیت جمعی
0/000	390	5/012	0/101	1/45	7/91	شهر	احساس
				1/31	8/84	روستا	امنیت جانی
0/000	390	4/024	0/106	1/65	8/41	شهر	احساس
				1/58	8/49	روستا	امنیت فکری

### بحث و نتیجه‌گیری

مقوله امنیت یکی از مهم‌ترین و اساسی‌ترین نیاز بشر در طول حیات اجتماعی است که مؤلفه‌های فراوانی در ایجاد آن نقش‌آفرینی می‌کنند؛ برقراری امنیت و تحکیم اقتدار و ثبات اجتماعی و از میان بردن هرگونه ترس و ناامنی در بین مردم، از مهم‌ترین اهداف سیاست‌های کلان کشور است؛ اما آنچه در این فرایند دارای اهمیت است آن‌که، این مقوله پدیده‌ای ادراکی و احساسی است؛ یعنی این اطمینان باید در ذهن توده مردم، دولتمردان و



تصمیم‌گیران به وجود آید که برای ادامه زندگی بدون دغدغه، امنیت لازم وجود دارد. پژوهش‌های به عمل آمده نشان می‌دهد هرگاه میزان احساس امنیت در جامعه‌ای نوسان یابد، امنیت نیز به همان میزان تضعیف یا تقویت می‌گردد؛ از طرفی، شناخت میزان احساس امنیت مردم در مناطق گوناگون و فراهم آوردن زمینه‌های شکل‌گیری و بسط آن از مهم‌ترین اولویت‌های سیاست‌گذاران کلان کشور خواهد بود. بنابراین، توجه به جایگاه احساس امنیت در جامعه و سنجش میزان آن در مناطق شهری و روستایی می‌تواند گامی در جهت رشد و توسعه کشور باشد. بر اساس مطالعات به عمل آمده در مبانی نظری پژوهش مشخص گردید احساس امنیت دارای مؤلفه‌های گوناگونی است که امنیت مالی، جمعی، جانی و فکری از مهم‌ترین مؤلفه‌ها می‌باشد؛ با توجه به توضیحات ارائه شده در مبانی نظری، فرضیه‌های پژوهش به شرح ذیل تشریح می‌گردد.

در این پژوهش که مقایسه احساس امنیت در بین ساکنین مناطق شهری و روستایی به عنوان فرضیه اصلی مورد آزمون قرار گرفته است نشان داد احساس امنیت در بین دو جامعه مستقل متفاوت است و این تفاوت در سطح آلفای 0/05 معنادار است. در بررسی میزان احساس امنیت به تفکیک شهر و روستا، بیشترین میزان به احساس امنیت جانی و کمترین میزان به احساس امنیت فکری اختصاص یافت که در هر دو مؤلفه میزان آن در روستاها مطلوب‌تر از مناطق شهری بوده است.

در فرضیه اول که به دنبال بررسی تفاوت میزان احساس امنیت مالی در میان ساکنین مناطق شهری و روستایی در شهرستان ساری می‌باشد، پس از اجرای آزمون یو من ویتنی مشخص شد میزان احساس امنیت مالی در میان دو جامعه مستقل در شهرستان ساری متفاوت بوده و در سطح آلفای 0/05 معنادار است و این فرضیه تأیید می‌گردد؛ به عبارت دیگر، ساکنین مناطق روستایی نسبت به مناطق شهری از احساس امنیت مالی بیشتری برخوردارند.

در فرضیه دوم که به دنبال بررسی تفاوت میزان احساس امنیت جمعی در میان ساکنین مناطق شهری و روستایی در شهرستان ساری می‌باشد، پس از اجرای آزمون یو من ویتنی مشخص شد میزان احساس امنیت مالی در میان دو جامعه مستقل در شهرستان ساری متفاوت بوده و در سطح آلفای 0/05 معنادار است و این فرضیه تأیید

می‌گردد؛ به عبارت دیگر، ساکنین مناطق روستایی نسبت به مناطق شهری از احساس امنیت جمعی بیشتری برخوردارند.

در فرضیه سوم که به دنبال بررسی تفاوت میزان احساس امنیت جانی در میان ساکنین مناطق شهری و روستایی در شهرستان ساری می‌باشد، پس از اجرای آزمون یو من ویتنی مشخص شد میزان احساس امنیت جانی در میان دو جامعه مستقل در شهرستان ساری متفاوت بوده و در سطح آلفای 0/05 معنادار است و این فرضیه تأیید می‌گردد؛ به عبارت دیگر، ساکنین مناطق روستایی نسبت به مناطق شهری از احساس امنیت جانی بیشتری برخوردارند.

در فرضیه چهارم که به دنبال بررسی تفاوت میزان احساس امنیت فکری در میان ساکنین مناطق شهری و روستایی در شهرستان ساری می‌باشد، پس از اجرای آزمون یو من ویتنی مشخص شد میزان احساس امنیت فکری در میان دو جامعه مستقل در شهرستان ساری متفاوت بوده و در سطح آلفای 0/05 معنادار است و این فرضیه تأیید می‌گردد؛ به عبارت دیگر، ساکنین مناطق روستایی نسبت به مناطق شهری از احساس امنیت فکری بیشتری برخوردارند. لذا با توجه به پیشینه ارائه‌شده، یافته‌های این پژوهش به نوعی با یافته‌های دربان آستانه و همکاران (1392)، زیاری و همکاران (1392)، نبوی و همکاران (1389)، کاراکوس و همکاران (2010) و لیتل و همکاران (2005) که به بررسی مقایسه‌ای احساس امنیت در مناطق متفاوت شهری و روستایی یا بخشی از مناطق شهری یا بالعکس با مؤلفه‌های متفاوت پرداختند، همخوانی دارد.

### پیشنهادها

– با توجه به نقش و جایگاه پیوندهای اجتماعی در تقویت روابط بین‌فردی، دستگاه‌های فرهنگی برنامه‌های متنوعی در مناسبت‌های مذهبی برای روستاها خصوصاً در شهرستان با محوریت شهرداری و بخش‌های فرهنگی-اجتماعی سایر سازمان‌ها پیش‌بینی کنند.

- ارتقای سطح آگاهی و شناخت عمومی مردم به منظور تحکیم انضباط اجتماعی و اجرای برنامه‌های آموزشی و پرورشی برای افزایش آگاهی دانش‌آموزان در مدارس مناطق هدف به منظور رفع تهدیدها از طریق آموزش‌های بلندمدت و کوتاه‌مدت.
- آموزش مقابله با مشکلات فردی و اجتماعی و سبک زندگی به کودکان، نوجوانان و جوانان، آموزش پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی به خانواده‌ها در برنامه‌های اجتماعی با هدف توانمندسازی والدین.
- پلیس برای توسعه احساس امنیت در درون شهر و مناطق مختلف و به خصوص در مناطق آلوده و جرم‌خیز حضور فیزیکی کارکنان را تقویت نموده و فناوری‌های شناسایی و کشف جرم را توسعه داده تا احساس امنیت فکری و جانی مردم افزایش یابد.
- با توجه به تأثیر باورهای دینی در ارتقاء احساس امنیت، از ظرفیت نهادهای فرهنگی، رسانه‌های دیداری و شنیداری به خصوص صداوسیما جهت تولید و پخش برنامه‌هایی با محتوای استفاده گردد.
- عالمان و دانشمندان دینی ظرفیت‌های فراوانی دارند که می‌توانند به آرامش روانی جامعه کمک نمایند؛ لذا برنامه‌های مرتبط با محوریت اماکن مذهبی (مساجد، تکایا و...) در مناطق روستایی برای ارتقاء احساس امنیت پیش‌بینی گردد؛ از طرفی در مناطق شهری نیز با برنامه‌های دقیق‌تر و هدفمندتر تشدید گردد.
- مشارکت سازمان‌ها و تشکل‌های مردم‌نهاد، مؤسسه‌های خیریه فعال در امور دینی، فرهنگی، اجتماعی و معیشتی به منظور فراهم‌آوردن دوره‌های آموزشی برای زنان خانه‌دار و افراد در معرض آسیب و کمک‌های مالی برای افزایش احساس امنیت مالی.
- دولت‌مردان استانی و مسئولین دست‌اندرکار، یک برنامه جامع و هدفمندی از نظر اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و امنیتی برای روستاها تعریف و با مشارکت روستائینان متناسب با ظرفیت فرهنگی و اقتصادی روستاها (با رویکرد مشاغل خانگی) پیش‌بینی و اجرا نمایند تا مهاجرت معکوس به روستاهای هدف به مرور شکل بگیرد.

- اخوان کاظمی، بهرام(1386). امنیت در نظام سیاسی اسلام. تهران: کانون اندیشه جوان.
- باقری، علیرضا(1391). بررسی نقش سرمایه اجتماعی در ایجاد امنیت اجتماعی در شهرستان ساری. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی ساری.
- بوزان، باری (1378). مردم دولت‌ها و هراس. ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- بیات، بهرام(1388). بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت شهروندان تهرانی(با تأکید بر رسانه‌های جمعی، عملکرد پلیس و بروز جرایم). انتظام اجتماعی، سال اول، شماره 1، صص 31-55.
- چلبی، مسعود (1385). تحلیل اجتماعی در فضای کنش. نشر نی، چاپ اول.
- حسونند، احسان (1390). بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی جوانان (مطالعه‌ی موردی: شهرستان سلسه). فصلنامه نظم و امنیت انتظامی، شماره چهارم، سال چهارم، صص 80-59.
- خلیلی، رضا(1381). مهاجرت نخبگان، پدیده‌ای اجتماعی یا موضوع امنیت ملی. مطالعات راهبردی، سال پنجم، شماره 2، صص 423-441.
- دربان آستانه، علیرضا؛ عسگری، حشمت اله و قربانی، فاطمه(1392). تحلیل فضایی و پهنه‌بندی احساس امنیت روستاییان شهرستان شیروان و چرداول. فصلنامه علمی- پژوهشی آمایش جغرافیایی فضا، سال سوم، شماره 9، صص 105-126.
- دلاور، علی و جهانتاب، محمد(1390). تأثیر سرمایه‌ی اجتماعی بر احساس امنیت. فصلنامه‌ی مطالعات اجتماعی، سال چهارم، شماره‌ی 4، صص 95-73.
- زاهدی‌اصل، محمد (1380). امنیت اجتماعی زیرساخت سلامت اجتماعی، فصلنامه مددکاری اجتماعی، شماره 8، صص 18-31.
- زیاری، کرامت‌اله؛ عیوضلو، داود و عیوضلو، محمود(1392). تحلیل تطبیقی احساس امنیت در فضاهای شهری و روستایی، مطالعه موردی: شهرستان کوهدشت، فصلنامه پژوهش‌های روستایی، سال چهارم، شماره 1، صص 137-164.
- رفیع‌پور، فرامرز(1378). آناتومی جامعه. تهران: شرکت سهامی انتشار.
- ریترز، جورج(1373). نظریه‌های جامعه‌شناسی. ترجمه احمد غروی‌زاده، تهران: جهاد دانشگاهی.

- ساروخانی، باقر و هاشم‌نژاد، فاطمه (1390). بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در بین جوانان شهر ساری، فصلنامه جامعه‌شناسی مطالعات جوانان، سال دوم، شماره دوم، صص 81-94.
- شیخاوندی، داور (1373). جامعه‌شناسی انحرافات. تهران: نشر مرند.
- شیخی، محمدتقی؛ کمالی، افسانه و جهان‌آرای، ثریا (1390). بررسی رابطه‌ی بین سرمایه‌های اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی در میان مادران کودکان کم‌توان ذهنی. فصلنامه برنامه‌ریزی رفاه و توسعه‌ی اجتماعی، صص 37-66.
- طاهری، زهرا و همکاران (1391). بررسی نقش پلیس و احساس امنیت در شهر اصفهان. فصلنامه پژوهش‌های راهبردی نظم و امنیت، سال اول، شماره 1.
- فارابی، ابونصر (1955). مبانی آراء مدینه فاضله. بیروت، دارالعراق.
- کلمنتس، کوین (1384). به‌سوی یک جامعه امن. ترجمه محمدعلی قاسمی، تهران: مطالعات راهبردی، سال هشتم، شماره 2، صص 281-310.
- گیدنز، آنتونی (1388). راه سوم و بازسازی سوسیال دموکراسی. ترجمه منوچهر محسنی، تهران: نشر تیرازه.
- گیدنز، آنتونی (1377). پیامدهای مدرنیت. ترجمه محسن ثلاثی، تهران: نشر مرکز.
- ماندل، رابرت (1379). چهره متغییر امنیت ملی. تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- مسعودنیا، ابراهیم؛ محمدنژاد، علیرضا و جوادیان لنگرودی؛ مریم (1395). مقایسه امنیت روانی در بین جوانان شاغل و بیکار شهر رشت. پژوهشنامه نظم و امنیت، سال دهم، شماره 1، صص 29-48.
- مک‌کین، لای؛ آر. لیتل (1380). فرهنگ امنیت جهانی در امنیت جهانی: رویکردها و نظریه‌ها (ترجمه اصغر افتخاری). تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- موسوی، سیدیوسف (1393). بررسی امنیت نرم و چرایی و اهمیت آن در تأمین امنیت داخلی جمهوری اسلامی ایران. فصلنامه مطالعات حفاظت و امنیت انتظامی، سال نهم، شماره 32، صص 53-99.
- نبوی، سیدعبدالحسین؛ حسین‌زاده، علی‌حسین و حسینی، سیده‌هاجر (1389). بررسی تأثیر پایگاه اجتماعی - اقتصادی و هویت قومی بر احساس امنیت اجتماعی. فصلنامه دانش انتظامی، سال دهم، شماره 2: 7-38.
- نویدنیا، منیژه (1382). درآمدی بر امنیت اجتماعی. مطالعات راهبردی، سال ششم، شماره 19.

- نویدنیا، منیژه (1388). امنیت اجتماعی. چاپ اول، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- ویسی، هادی؛ محمدی نژاد، شهناز(1395). تأثیر قاچاق مواد مخدر بر امنیت اجتماعی(مطالعه‌ی موردی: استان کرمان). فصلنامه جغرافیا و توسعه، سال چهاردهم، شماره 4.
- یاورى بافقی، امیرحسین؛ صالحی صدقیانی، جمشید و صدیقه سادات هاشمی(1389)، تعیین تأثیر قاچاق مواد مخدر بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران (امنیت ملی)، پژوهش های مدیریت انتظامی، 5(4)، صص 585-607.
- Abdullah, Aldrin, Mohd Najib Mohd Sallehb & Siti Rasidah MdSakipa, (2012) Fear of Crime in Gated and Non-gated Residential Areas, Procedia Social and Behavioral Sciences 35, pp 63 – 69.
- Alkimim, Akenya, Keith C. Clarke b, Fábio S. Oliveira, (2013) Fear, crime, and space: The case of Viçosa, Brazil, Applied Geography 42, 124- 132.
- Karakus, O., Edmund, F., McGarrell, and Basibuyuk, O. 2010. Fear of crime among citizens of Turkey, Journal of Criminal Justice, 38:174–184.
- Little, Jo., Ruth, P., and Kraack, A.( 2005). Women’s fear of crime: A rural perspective, Journal of Rural Studies, 21:151-163.